

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

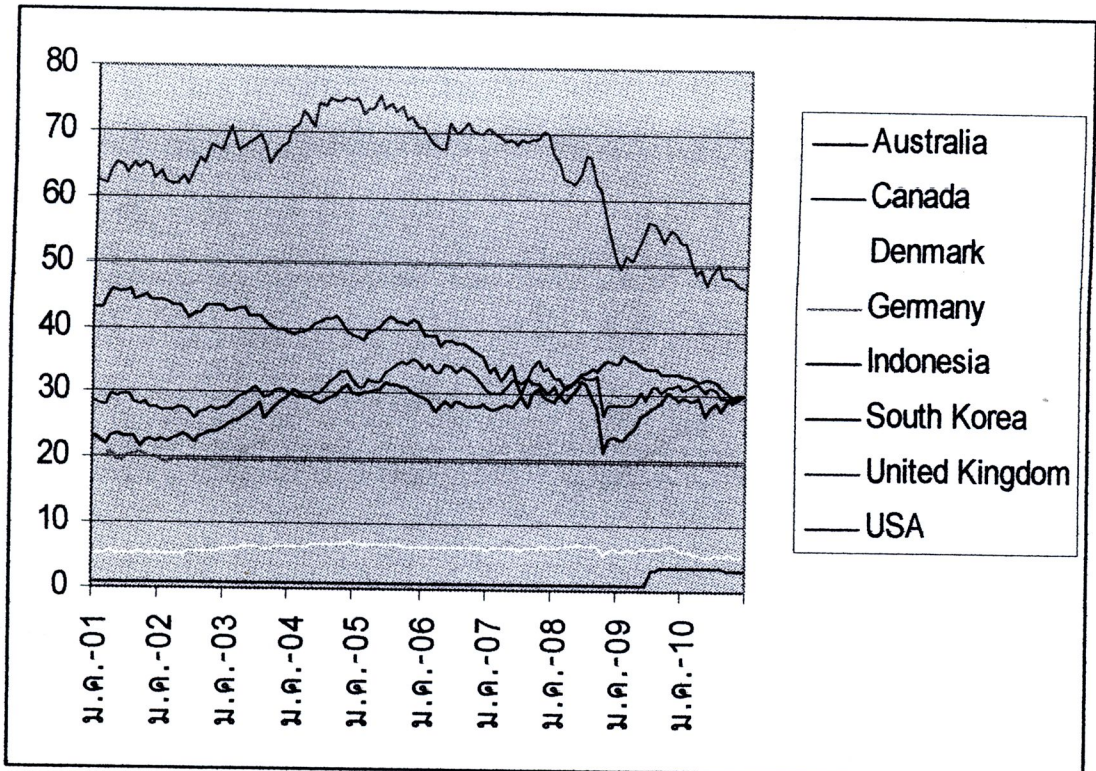
ในปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสืบเนื่องจากเมื่อโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคไร้พรมแดน การเชื่อมโยงเศรษฐกิจและเรื่องของการติดต่อค้าขายจึงส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศอย่างเป็นเงาตามตัว และองค์ประกอบที่สำคัญของการค้าระหว่างประเทศนั้นก็คือเงินซึ่งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เพราะประเทศต่างๆในโลกมีระบบเงินตราที่แตกต่างกัน เมื่อมีการติดต่อซื้อขายกันก็ต้องมีเงินตราที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาระบบการเงินระหว่างประเทศขึ้นมา และเรื่องที่มีความสำคัญในระบบการเงินระหว่างประเทศคือเรื่อง อัตราแลกเปลี่ยน(exchange rate) ซึ่งก็คือ ราคาของหน่วยหนึ่งของเงินตราต่างประเทศเมื่อคิดเป็นเงินตราในประเทศ และการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนนั้นก็จะมีผลโดยตรงต่อดุลการชำระเงินคือ การที่ประเทศส่งสินค้าเข้าหรือซื้อบริการจากต่างประเทศ คือ อุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ เช่นเดียวกับการที่ประเทศส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศ ซึ่งก็คือ อุปทานต่อเงินตราต่างประเทศ ทั้งอุปสงค์และอุปทานต่อเงินตราต่างประเทศจะก่อให้เกิดอัตราแลกเปลี่ยนหนึ่งที่ อุปสงค์เท่ากับอุปทาน ทำให้ดุลการชำระเงินอยู่ในสภาพสมดุล

แต่จากปัจจุบันการเงินทั่วโลกมีความผันผวนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ประกอบกับการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้ปัญหาจากประเทศต่างๆส่งผลกระทบถึงกันมากขึ้น เช่น ปัญหา sub-prime ที่เกี่ยวกับสินเชื่อที่อยู่อาศัยในสหรัฐ ส่งผลให้ตลาดหุ้นทั่วโลกปั่นป่วนทั่วกัน ปัญหาจากประเทศหนึ่งส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ไปยังประเทศอื่นๆ และปัญหาอีกส่วนหนึ่งคือ การผูกค่าเงินไว้กับประเทศใหญ่ๆ ซึ่งตรงจุดนี้ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย เช่นการที่ไทยผูกค่าเงินไว้กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งหากเศรษฐกิจของสหรัฐเป็นไปในทางที่ดี ประเทศไทยก็จะได้รับผลดีตามไปด้วย แต่ถ้าหากเป็นไปในทางที่เลวร้าย ก็จะส่งผลกระทบถึงเราเช่นเดียวกัน เพราะภาคการส่งออกและนำเข้าถือเป็นตัวแปรสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

การค้าระหว่างประเทศและการส่งออกเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการเร่งรัดนำเงินตราจากต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่าภาคการส่งออกเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญและก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศต่างๆ มากมาย เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้มีการขยายตัวและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

การเจริญเติบโตของการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย เพิ่มขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และการส่งออกของไทยมีการขยายตัวดีมาก โดยพบว่าหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจทางการเงินในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก โดยดูจากกราฟที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องดังรูปที่ 1.2 ส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศขยายตัวสูงขึ้นตามไปด้วย และตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่ามูลค่าการค้าของไทยมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2553 โดยมีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นถึง 7 เท่า มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้นจาก 10.3% เป็น 22.7% และที่สำคัญการส่งออกที่เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.9 ซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะส่งผลทำให้สวัสดิการของประชาชนดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้นในระยะยาว โดยการวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จะเป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงของระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มประเทศที่เป็นตลาดสินค้าส่งออกที่สำคัญที่สุด ดังตารางที่ 1.2 หากไม่นับรวมกลุ่มประเทศย่อยอื่นๆ แล้ว กลุ่มประเทศในอาเซียนเป็นกลุ่มประเทศที่มีสัดส่วนสูงที่สุดในการส่งออกของไทยคือ ร้อยละ 22.7 จากเดิมที่สหรัฐอเมริกาเคยเป็นประเทศที่มีสัดส่วนมากที่สุดจนกระทั่งปี 2544 กลายเป็นประเทศที่อยู่ในอันดับที่สอง และปัจจุบันมีสัดส่วนของการส่งออกจากไทยในอันดับที่ 4 หรือแค่ร้อยละ 10.3 ส่วนสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นไล่เรียงมาอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงรายประเทศ ปัจจุบันจีนเป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของไทย ตามมาด้วยอันดับสองคือ ญี่ปุ่น และอันดับสาม สหรัฐอเมริกา โดยจากตารางที่ 1.3 และ 1.4 จะเห็นว่าแต่ละประเทศมีการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าการส่งออกและสลับสับเปลี่ยนอันดับการถือครองตลาดส่งออกจากไทยในทุกๆ ปี ตั้งแต่ 2544 - 2553

ที่มา: Thomson Reuters Datastream

รูปที่ 1.1 แสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างบาทต่อหน่วยเงินตราต่างประเทศ

จากที่ได้กล่าวมา เมื่อพิจารณารูปที่ 1.1 จะเห็นได้ว่ากราฟของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ระหว่างประเทศของ 8 ประเทศที่เป็นคู่ค้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2553 มีความไม่แน่นอนและผันผวนอยู่ตลอดเวลาโดยที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ ซึ่งอาจจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการค้าและการเงินระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนจึงมีผลสำคัญยิ่งต่อการส่งออกของประเทศ นั่นคือเมื่อประเทศดังกล่าวลดค่าเงินของตนเองทางทฤษฎีแล้วในระยะสั้นจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศเพิ่มมากขึ้น และถ้าประเทศดังกล่าวมีอัตราแลกเปลี่ยนที่แข็งค่าขึ้นในทางทฤษฎีแล้วในระยะสั้นจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศลดลง แต่ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนหรือแปรปรวนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศคู่ค้า ประเทศที่มีความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนสูงนั้นจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศนั้นลดลงเนื่องจากเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนของประเทศผู้ส่งออกมีความผันผวนหรือมีค่าไม่แน่นอนทำให้ประเทศผู้นำเข้าไม่สามารถประมาณต้นทุนที่แน่นอนได้ ดังนั้นผู้นำเข้าจึงทำการลดปริมาณการนำเข้าลง

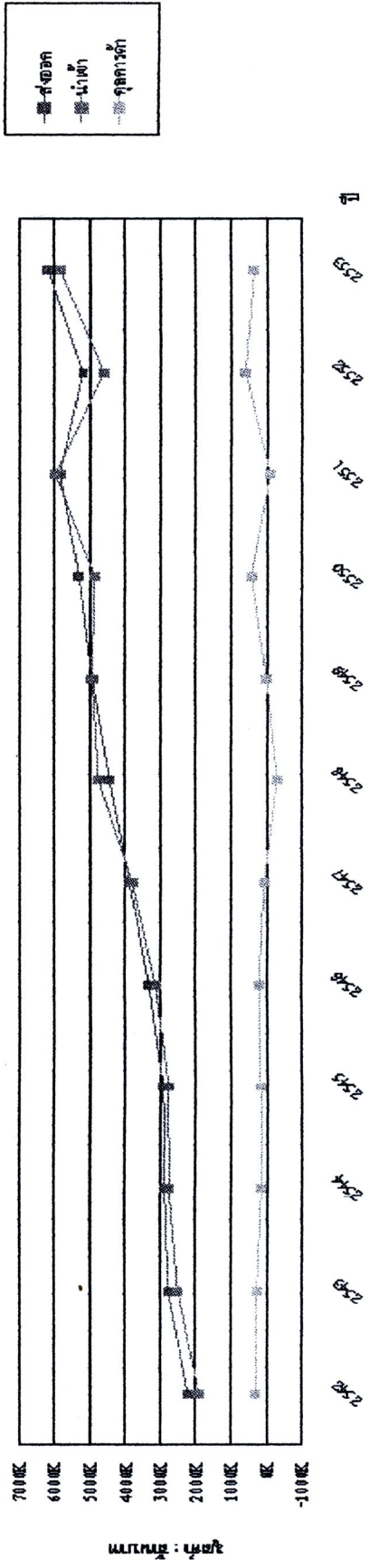
จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาถึงผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนว่าส่งผลกระทบต่อมูลค่าการค้าของไทยและต่างประเทศอย่างไร โดยจะทำการศึกษาประเทศคู่ค้าของไทย 8 ประเทศ ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกจากไทยในปริมาณที่สูง และเป็นตัวแทนของกลุ่มประเทศที่เป็น

ตลาดส่งออกหลักของไทยดังที่ได้กล่าวมา โดยผลของการศึกษาจะช่วยให้ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า สามารถนำไปใช้วิเคราะห์หรือพิจารณาในการวางนโยบายทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน และผลกระทบต่อมูลค่าการค้าของไทยกับต่างประเทศ หรือรับมือกับความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 1.1 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของไทยปี 2535-2553

มูลค่า : ล้านบาท				อัตราการขยายตัว : ร้อยละ			
ปี	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า
2535	824,643.3	1,033,244.7	-208,601.5	10.3	13.7	7.7	-10.8
2536	940,862.6	1,170,846.4	-229,983.8	13.7	14.1	13.3	10.3
2537	1,137,601.6	1,369,260.4	-231,658.7	18.7	20.9	16.9	0.7
2538	1,406,310.1	1,763,591.3	-357,281.2	26.4	23.6	28.8	54.2
2539	1,411,039.3	1,832,825.2	-421,785.8	2.3	0.3	3.9	18.1
2540	1,806,682.0	1,924,263.1	-117,581.2	15.0	28.0	5.0	-72.1
2541	2,248,089.4	1,774,066.4	474,023.1	7.8	24.4	-7.8	-
2542	2,214,248.7	1,907,390.6	306,858.1	2.5	-1.5	7.5	-35.3
2543	2,768,064.8	2,494,133.1	273,931.7	27.7	25.0	30.8	-10.7
2544	2,884,703.9	2,748,961.6	135,742.3	7.1	4.2	10.2	-50.4
2545	2,923,941.4	2,774,892.1	149,049.2	1.2	1.4	0.9	9.8
2546	3,325,630.1	3,138,775.9	186,854.3	13.4	13.7	13.1	25.4
2547	3,873,689.6	3,801,066.6	72,623.0	18.7	16.5	21.1	-61.1
2548	4,438,691.0	4,754,024.6	-315,333.6	19.8	14.6	25.1	-
2549	4,937,372.2	4,942,922.5	-5,550.3	7.5	11.2	4.0	-98.2
2550	5,302,119.2	4,870,186.4	431,932.8	3.0	7.4	-1.5	-
2551	5,851,371.1	5,962,482.5	-111,111.3	16.1	10.4	22.4	-
2552	5,194,588.6	4,600,547.8	594,040.8	-17.1	-11.2	-22.8	-
2553	6,176,302.1	5,839,975.5	336,326.6	22.7	18.9	26.9	-43.4

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

รูปที่ 1.2 แสดงมูลค่าการส่งออกนำเข้ารายปีของไทย จากปี 2542 ถึง 2553 (ม.ค.-ธ.ค.)

ตารางที่ 1.2 ตลาดส่งออกที่สำคัญของประเทศไทยปี 2540 – 2553 จำแนกตามกลุ่มประเทศ

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	อาเซียน	ญี่ปุ่น	สหรัฐอเมริกา	สหภาพยุโรป	ประเทศอื่นๆ	รวม
2540	390,410.4	270,765.9	354,539.1	302,058.3	488,908.3	1,806,682.0
2541	408,963.9	308,394.1	500,722.5	413,192.1	616,816.8	2,248,089.4
2542	411,639.3	312,837.2	479,356.0	382,662.2	627,754.1	2,214,248.7
2543	536,909.7	406,442.2	591,675.7	452,104.8	780,932.3	2,768,064.8
2544	557,801.1	439,830.2	584,497.0	482,360.0	820,215.6	2,884,703.9
2545	582,130.3	427,023.4	579,071.6	454,479.5	881,236.6	2,923,941.4
2546	684,943.2	471,956.3	565,094.9	507,836.2	1,095,799.6	3,325,630.1
2547	852,487.2	541,487.7	622,497.0	579,457.5	1,277,760.2	3,873,689.6
2548	975,867.9	602,899.9	680,322.0	603,096.3	1,576,505.0	4,438,691.0
2549	1,029,180.0	623,931.0	740,695.7	685,248.2	1,858,317.3	4,937,372.2
2550	1,129,092.3	625,037.1	669,511.4	747,952.8	2,130,525.6	5,302,119.2
2551	1,319,391.2	661,565.5	667,746.8	769,773.6	2,432,894.0	5,851,371.1
2552	1,106,492.0	535,876.3	567,698.7	618,757.8	2,365,763.8	5,194,588.6
2553	1,403,599.0	645,210.2	638,820.1	690,082.2	2,798,590.6	6,176,302.1

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

สัดส่วน : ร้อยละ

อาเซียน	ญี่ปุ่น	สหรัฐอเมริกา	สหภาพยุโรป	ประเทศอื่นๆ	รวม
21.6	15.0	19.6	16.7	27.1	100
18.2	13.7	22.3	18.4	27.4	100
18.6	14.1	21.7	17.3	28.4	100
19.4	14.7	21.4	16.3	28.2	100
19.3	15.3	20.3	16.7	28.4	100
19.9	14.6	19.8	15.5	30.1	100
20.6	14.2	17.0	15.3	33.0	100
22.0	14.0	16.1	15.0	33.0	100
22.0	13.6	15.3	13.6	35.5	100
20.8	12.6	15.0	13.9	37.6	100
21.3	11.8	12.6	14.1	40.2	100
22.6	11.3	11.4	13.2	41.6	100
21.3	10.3	10.9	11.9	45.5	100
22.7	10.5	10.3	11.2	45.3	100

ตารางที่ 1.3 ประเทศคู่ค้าที่เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของปี 2544 – 2548

ประเทศ	2544		2545		2546		2547		2548	
	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า
สหรัฐอเมริกา	1	584,497.0	1	579,071.6	1	565,094.9	1	622,497.0	1	680,322.0
ญี่ปุ่น	2	439,830.2	2	427,023.4	2	471,956.3	2	541,487.7	2	602,899.9
อินโดนีเซีย	12	60,529.4	10	72,056.3	10	94,204.0	7	129,210.1	7	158,935.8
ออสเตรเลีย	13	60,369.5	11	70,420.3	11	89,717.4	11	99,082.6	8	127,100.6
สหราชอาณาจักร	7	103,414.0	7	102,635.2	8	107,108.9	8	121,739.5	9	112,086.7
เกาหลีใต้	14	54,601.3	13	60,017.0	14	65,816.1	13	74,527.4	13	90,580.1
เยอรมนี	10	69,571.8	12	65,894.7	12	74,418.0	15	72,320.7	15	80,295.9
แคนาดา	18	35,025.5	18	34,599.7	19	38,968.9	19	42,623.4	21	41,427.5
เดนมาร์ก	37	7,597.2	40	6,891.5	42	7,862.3	42	9,714.9	44	10,180.1

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				
2545	2546	2547	2548	
-0.93	-2.41	10.16	9.29	
-2.91	10.52	14.73	11.34	
19.04	30.74	37.16	23.01	
16.65	27.40	10.44	28.28	
-0.75	4.36	13.66	-7.93	
9.92	9.66	13.24	21.54	
-5.29	12.93	-2.82	11.03	
-1.22	12.63	9.38	-2.81	
-9.29	14.09	23.56	4.79	

ตารางที่ 1.4 ประเทศคู่ค้าที่เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของ ไทยปี 2549 – 2553

ประเทศ	2549		2550		2551		2552		2553		อัตราการขยายตัว : ร้อยละ			
	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า	อันดับ	มูลค่า				
สหรัฐอเมริกา	1	740,695.7	1	669,511.4	1	667,746.8	1	567,698.7	3	638,820.1	-9.61	-0.26	-14.98	12.53
	2	623,931.0	2	625,037.1	2	661,565.5	3	535,876.3	2	645,210.2	0.18	5.84	-19.00	20.40
	10	126,196.9	8	165,970.6	8	208,017.5	9	158,917.7	8	232,856.2	31.52	25.33	-23.60	46.53
ออสเตรเลีย	7	165,246.6	7	204,711.1	7	263,181.5	5	291,955.7	6	297,098.7	23.88	28.56	10.93	1.76
	8	129,408.7	11	124,920.2	11	130,919.9	10	110,310.5	13	115,717.1	-3.47	4.80	-15.74	4.90
	13	101,598.0	14	102,827.5	12	121,102.5	15	96,110.3	15	114,267.8	1.21	17.77	-20.64	18.89
เยอรมนี	15	88,616.6	15	100,681.2	15	105,250.0	16	89,503.9	16	104,373.7	13.61	4.54	-14.96	16.61
	22	47,151.0	23	47,151.9	26	47,110.5	27	42,735.0	28	45,141.7	-	-0.09	-9.29	5.63
	44	13,269.5	43	14,658.9	41	18,329.7	39	17,683.4	39	22,757.9	10.47	25.04	-3.53	28.70

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของความผันผวนจากอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศที่มีต่อมูลค่าการค้าของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหราชอาณาจักร เดนมาร์ก เยอรมัน ออสเตรเลีย เกาหลี และอินโดนีเซีย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เป็นแนวทางในการส่งออกสำหรับผู้ทำธุรกิจระหว่างประเทศ
2. เป็นแนวทางในการวางนโยบายทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนและผลกระทบต่อมูลค่าการค้าของไทยสำหรับภาครัฐบาลได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลารายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคม ปีพ.ศ. 2544 ถึงธันวาคม ปีพ.ศ. 2553 รวมระยะเวลาในการศึกษา 120 เดือน ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้นี้ได้รวบรวมมาจาก เว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย วารสารรายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทย วารสารเศรษฐกิจและการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย เว็บไซต์ของกระทรวงพาณิชย์ จากฐานข้อมูล Thomson Reuters Datastream รวมไปถึง International Financial Statistics (Monthly) ของ International Monetary Funds